

Tarihin Yöntemleri Kısaca Özet

İçindekiler

- [Tarihin Yöntemleri Kısaca Özet](#)
- [Tarih Biliminin Yöntemleri Nelerdir?](#)
- [Tarihin Yöntemlerinden Kaynak Taraması](#)
- [Tarihin Yöntemlerinden Eleştiri \(Tenkit\)](#)
- [Tarihin Yöntemlerinden Sentez \(Terkip\)](#)

1. TARAMA (Kaynak Arama):

Tarih bilimi geçmişte meydana gelen olayları araştırdığı için bir araştırmacının gerçekleştireceği ilk iş kaynak taraması yapmaktır. Bu amaçla olaylarla ilgili yazılı ve yazısız bütün kaynaklar taranıp, konuyla ilgili bütün belgeler bir araya toplanmalıdır.

2. TASNİF (Sınıflandırma)

Kaynak taramasından elde edilen belgeler belirli bir sistem dahilinde sınıflandırılır. Bu şekilde tarihi olayların daha iyi incelenmesi ve olaylar arasındaki **neden-sonuç** ilişkilerinin ortaya çıkarılması kolaylaştırılmış olur.

3. TAHLİL (Çözümleme)

Eserin günümüz insanının anlayacağı hale getirilmesi ve bilgi yönünden yeterli olup olmadığının kontrol edilmesidir.

4. TENKİT (Eleştiri)

Eldeki belgelerin ve bilgilerin doğruluğu araştırılır ve yanlış bilgiler ayıklanır.

5. TERKİP (Sentez)

Eldeki belgeler ve bilgiler birleştirilerek sonuca ulaşılır. Yeni bir tarihi eser oluşturulmuş olur.

Tarih Biliminin Yöntemleri Nelerdir?

Bir sonuca ulaşmak için takip edilen bilimsel yol; yöntem, usul veya metot gibi kavramlarla adlandırılır. **Tarih biliminin yöntemleri** bulunmaktadır. Konusu, geçmiş zamanlarda meydana gelen olayları araştırmak olan **tarih bilimi** belgelerle çalışır. Bu belgeleri değerlendirirken takip ettiği beş çeşit yöntemi mevcuttur. **Tarihin yöntemleri** şunlardır:

1. Kaynak bulma
2. Sınıflandırma
3. Çözümleme
4. Eleştiri
5. Sentez

Tarihin Yöntemlerinden Kaynak Taraması

Tarihsel bir olaya tanıklık eden her türlü malzeme, belge ya da kaynak olarak tanımlanır. Kaynaklar çeşitlilik göstermektedir. Tarama olarak da adlandırılabileceğimiz bu ilk aşamada kaynaklar kullanım önceliğine göre iki ana gruba ayrılmaktadır:

a- Birinci El Kaynaklar:

İlgili döneme ait her türlü belge ve bulgudur. Bunlar yazılı ya da yazısız olabilir.

b- İkinci El Kaynaklar:

Olayın geçtiği döneme yakın bir zamanda ya da ana kaynaklara dayalı olarak kaydedilmiş her türlü bilgiye ikinci elden kaynak adı verilir.

Kaynaklar malzemenin türüne göre ise iki ana başlık altında incelenmektedir:

1- Yazılı Kaynaklar:

Yazı insanlık tarihinin en önemli buluşlarından biridir. Yazılı kaynaklar en makbul tarihî belgelerdir. Üzerinde yazı bulunan her türlü malzeme yazılı kaynak kabul edilir.

Tarihçinin en sık başvurduğu bu türden belgeler arasında kitaplar, gazeteler, dergiler, yıllıklar, hatıralar, biyografiler, takvimler, arşiv vesikaları, yazıtlar, kil tabletler, paralar, soy ağaçları, mühürler, haritalar, fermanlar, seyahatnameler, tapu ve nüfus kayıtları gibi **tarih yazıcılığı**nın önemli belgeleri sayılabilir.

2. Sözlü Kaynaklar

Daha sonradan yazıya geçirilmiş olsalar da **şiir**, **atasözleri**, **fıkralar**, **destan**, **efsane**, menkıbe ve **hikâyeler** sözlü kaynaklar olarak kabul edilmektedir.

c- Müzelik Malzemeler

Yazının icadından önceki devirlerden kalan her türlü malzemedir. Ancak yazısız belgeler sadece tarih öncesine ait malzemeler değildir. Her türlü arkeolojik buluntu, yapı kalıntıları, madalyalar, heykeller, resimler, silahlar, takılar, mutfak eşyaları, kıyafetler, kemikler ve mumyalar bu tür malzemelere örnektir.

d- Görüntüler ve Sesli Kalıntılar

Fotoğraflar, ses ve video kayıtları görüntülü ve sesli kalıntılara örnektir. Günümüz dijital

teknolojileri bu türden kaynaklara ulaşımı ve kullanımını bir hayli kolaylaştırmıştır.

Tarihin Sınıflandırması (Tarihin Tasnifi)

Tasnif ya da sınıflandırma aşamasında araştırılacak konuya dair elde edilen bilgiler belli bir sistem dâhilinde düzene koyulur. Tarihçi malzeme edinimini tamamlayınca araştıracağı konunun bir planını oluşturur. Bu plan içerisinde konu başlıkları belirlenir. Her belge ait olduğu bölüme göre sınıflandırılır. Bu esnada kronolojik sıralamaya da dikkat edilmelidir. Böylece her bilgi ilgili bölümde anlatılır. **Tarihin sınıflandırma (tasnif) çeşitleri** zamana, mekâna ve konuya göre yapılabilir.

Tarihin Yöntemlerinden Eleştiri (Tenkit)

Tenkit, kaynak olarak kullanılacak malzemelerde yer alan bilgilerin doğruluğunun tespit edilmesidir. Araştırma konusu hakkında değişik kaynaklarda birbirinden farklı veya birbiri ile çelişen bilgiler karşımıza çıkabilmektedir. Kullanılan belge zamanla zarar görüp tahrip olabilir. Bu eksikliklerin giderilmesi ve farklı anlatımların tespit edilerek birbiri ile karşılaştırılması gerekmektedir.

Bu amaçla tenkit İki aşamada yapılır:

- **Dış Tenkit:** *Eserin adı, yazarı, basıldığı yer, basım tarihi ve orijinal olup olmadığının tespit edilmesidir.*
- **İç Tenkit:** *Kaynak olarak kullanılacak malzemeler dış tenkit süzgecinden geçirildikten sonra iç tenkide geçer. İç tenkit iki aşamada yapılır. Öncelikle eserin yazarı tenkit edilir. Muhakkak ki yazarın fikir yapısının eser üzerinde çok büyük etkisi vardır. Son aşama olarak da eserde yer alan bilgilerin farklı kaynaklarda ne şekilde yer aldığına bakılmak suretiyle doğruluğu araştırılır.*

Not:

İngiliz tarihçi E. H. Carr, "Bir tarih eserini ele alınca ilk ilgileneceğimiz, içindeki **tarihsel olgular** değil onu yazan tarihçi olmalıdır." demektedir. Bu görüşe göre bir eseri incelemeye geçmeden o eseri üreten tarihçiyi incelemek gerekir.

Tarihin Yöntemlerinden Sentez (Terkip)

Çalışmaya kaynak teşkil edecek malzemeler bütün bu aşamaları geçirdikten sonra yazılmaya

hazır hâle getirilmiştir. Bilgilerin belli bir düzene göre ve önceden belirlenen başlıklara göre yazılmasına dikkat edilmelidir. Kullanılan dil açık, anlaşılır ve akıcı olmalıdır. Bilgiler kanıtlanabilir ve nesnel olmalıdır. Verilen bilgilerin kontrol edilebilmesi için dipnotlara yer verilmelidir. Olaylar kronolojiye dikkat edilerek belli bir düzen içinde anlatılmalı, neden - sonuç ilişkisi kurulmalıdır.

Araştırmacı eserin giriş bölümünde çalışmasını tanıtmalı, eseri ne maksatla yazdığını belirtmelidir. Tarihçi, doğruluğundan emin olmadığı bilgilere yer vermemelidir. Eserin son bölümünde yazar tarafından bir değerlendirme yapılmalı ayrıca kullanılan kaynaklar bibliyografya kısmında gösterilmelidir.

Kısaca şöyle özetleyebiliriz: **Tarama Tahlil Tenkit Terkip** ve Tasnif

Sentez (terkip) yapmak tarihçi için belki de en zor aşamadır. Tarihçi burada yazı yazma yeteneğini ortaya koyduğu gibi mensubu olduğu toplumun düşünce ve yargılarından kendisini soyutlayarak tarafsız olmayı da başarabilmelidir. Tarafsız davranmak tarihi bilim yapan en önemli özelliktir. **Mustafa Kemal Atatürk**'ün "Tarih yazmak tarih yapmak kadar önemlidir. Yazan yapana sadık kalmazsa değişmeyen hakikat insanlığı şaşkırtacak bir mahiyet alır." sözleri tarihçinin neden tarafsız olması gerektiğini ve **Türklerde tarih yazıcılığı**nın ne kadar önemli olduğunu çok net bir şekilde ortaya koymaktadır.